بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުން

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/541
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ކްރެސްޓާ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް: އަޙްމަދު ނަޞީރު، ގ.ވިލާ/ ސ.[illegible]
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ބިމާއި ޢިމާރާތް ކުއްޔަށްދިނުމާބެހޭ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ
ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ސަމީރު

ނިންމި ތާރީޚު: 19 ރަޖަބު 1443 / 20 ފެބްރުއަރީ 2022

ހައިކޯޓުގައި ޝަރީޢަތް ނިމުނު ތާރީޚު:
07 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1441
04 ނޮވެމްބަރު 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 582/Cv-C/2018
- ނިންމި ކޯޓު: ސިވިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ބިމާއި އިމާރާތް ކުއްޔަށް ދިނުމާބެހޭ މައްސަލަ
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 12 ފެބުރުއަރީ 2018
- ނިމުނު ތާރީޚު: 01 ޖުލައި 2018

މަތަނި- ބިމާއި އިމާރާތް ކުއްޔަށް ދިނުމާބެހޭ މައްސަލަ- ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 ([illegible] ޤާނޫނުގެ) 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ނ)

- **ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ޚިޔާލު:** (މި ޤަޟިއްޔާގައި ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ އާއި ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ސަމީރު ތާއީދު ކުރައްވައެވެ.)

މައްސަލައިގެ ޚުލާޞާ:

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 582/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާގައި ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ، ޝަރީޢަތުގައި އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ދަޢުވާ ލިބުނު ފަރާތް، ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: C-373/2009)ގެ ފަރާތުން އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވުމުން ބަލައިގަތް މައްސަލައެކެވެ.
2. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުގެ ޖަވާބުދާރީ ފަރާތަކީ ގ.ވިލާ/ މާލެ، އަޙުމަދު ނަސީމް (އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: A055899) އެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމުގެ ޚުލާޞާ

3. އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 582/Cv-C/2018 މައްސަލާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާއަކީ، އެ މައްސަލައަކީ، މ.ގޯތިއެއްގައިން ފަތުރުވެރިކަމުގެ ހުސްބިމަށް 1250 (އެއްހާސް ދުއިސައްތަ ފަންސާސް) އެމެރިކާގެ ޑޮލަރުގެ މަހާކުލި ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްއަށް 05 (ފަހެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ކުއްޔަށް ދޫކުރުމަށް ގ.ވިލާ/ މާލެ، އަޙުމަދު ނަސީމާއި ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާ ދެމެދު 08 އޮގަސްޓް 2016 ގައި ސޮއިކުރެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގައިވާ ފަދައިން ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްއިން ކުލި ދައްކަމުން ނުދާތީ، އަޙުމަދު ނަސީމު އާ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށްދިނުމަށް އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުލިއަދާކޮށްދިނުމަށްއެދި، އަޙުމަދު ނަސީމު ކުރައްވާފައިވާ ދަޢުވާއެއް އަދި އެކަން ބަލާފައިވާ ގޮތުން

ހަމައަށް ދައްކަންޖެހޭ އެންމެހާ ފައިސާ އެދި [illegible] ކޯޓަށް [illegible] ސިވިލް ކޯޓުން ދައުވާ ނަގާނެ ފަރާތަށް ދައުވާކުރީގެ ފަރާތުން ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށް އެދި ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދަޢުވާއާއި ފަރާތަށް ދައުވާ ހާޒިރުވާން ޝަރީޢަތް ހިނގާ ދުވަހުގެ ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ގެނެސް ދިނުމަށް އެންގި އަމުރެއް ނެރުއްވާފައެވެ.

4. އެ ފަސްއިލާ ބަލައިފައިވާ ކަމަށްވާ ނުކުތާތަކަކީ،

"ދައުވާ، ބައްލަވާ ދައުވާކުރި ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ދައުވާއަށް ބަލައި، ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ކުއްޔަށް ދޫކޮށްފައިވާ ބިމުގެ މައްސަލަ ދައުވާކުރާ ހަރަކާތްތަކާ މެދުވެރިކޮށްގެން ދައުވާކުރާ ފަރާތާއި ދައުވާލިބޭ ފަރާތާ ދެމެދު 08 އޮކްޓޫބަރު 2016 ގައި ސޮއިކުރި ކުއްޔަށް ދޫކުރުމުގެ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް 22 ޖަނަވަރީ 2018 ގައި ފޮނުވާފައިވާ ނޯޓިސްގައި އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ އެއްގޮތަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ނޯޓިސްގެ މުއްދަތު ހަމަވެފައި، އަދި ބަންދުކުރި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުއްޔާއި ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް -/502,000 ރ. (ފަސްލައްކަ ދެހާސް ރުފިޔާ) އަދާކުރުމަށް އެންގުމާއި ކުއްޔަށް ދޫކޮށްފައިވާ ބިމުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ނިކުމެ ބިން ހަވާލުކުރުމަށް އަމުރުކޮށް،

މިގޮތުން ފައިސާ ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް ދިނުމަށާއި ބިމުން 01 ޖުލައި 2018 އިން ފެށިގެން 15 (ފަނަރަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ސިވިލް ކޯޓަށް ފައިސާ ދައުކުރުމަށް، މިދެކަން ހަވާލުނުކުރާނަމަ ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ކޯޓަށް ޕްރޮސީޑް ކުރުމަށް އަންގައި،

އިސްވެ ބުނެވުނު އެއްބަސްވުން މިހާރު ބާޠިލުކޮށް އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވެފައިވާ ގޮތުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ބޮޑުވެގެން ދައްކަން

ޖެހޭ ދައުވާކުރާ ފަރާތާއި ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ދެމެދުގައި 08 އޮކްޓޫބަރު 2016 ގައި ސޮއިކުރެވުނު އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުއްޔަށް ދޫކޮށްފައިވާ ބިމުގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ހިންގަމުން މިގެންދާ އުޅަނދު ބެހެއްޓުމުގެ ބައި ހުސްކޮށް،

01 ޖުލައި 2018 އިން ފެށިގެން 15 (ފަނަރަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް ބިން ހަވާލުކުރުމަށް ދައުލަތުން ކޯޓަށް ޕްރޮސީޑް ކުރުމަށް އަންގައި، މިގޮތަށް ނިންމަވާފައިވެއެވެ."

އެ ފަސްއިލާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާތައް

5. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 582/Cv-C/2018 ފަސްއިލާ އެ ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވަނީ، ސަބަބަކީ އަދި ވާނީ އިސްތިއުނާފު މިފަރާތުން ބެލުމަށް ކޯޓަށް ޕްރޮސީޑް ކުރުމުގެ(ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:C-373/2009)ގެ ފަރާތުން

އަންނަނިވި ނުކުތާތަށް ހުށަހަޅާ އެ ނުކުތާތަކާ ބެހޭގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ސަރކިއުލަރގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ:

-5.1 މި މައްސަލަ އެންމެ ފުރަތަމަ ހުށަހެޅި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2262/Cv-C/2017 ޤާސިމްއާގެ ދަޢުވާގައި ކޯޓުން ބޭރުން މައްސަލަ ރައްދުކުރުމަށް ގޮތަކަށް އެއްބަސްވެފައިވާކަމަށް ބުނެ ދަޢުވާ އަނބުރާ ގެންދިއުމުން، ދެން މިމައްސަލާގައި އަލުން ދަޢުވާ އުފުލޭނީ އެއްބަސްވެފައިވާ ގޮތުން އަމަލުކުރުމަށްޓަކައި ބެލެނިވެރިއާގެ ކަން ސިވިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރީ ދުވަސް ޤާސިމްއާގެ ދަޢުވާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ފުރިހަމަވެފައިނުވާތީ، އަދި މި މައްސަލަ ކޯޓުން ހުށަހެޅުމުން އެގޮތަށް އެއްބަސްވެފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، އެ އެއްބަސްވުމުގެ އަމަލުކުރަންފެށިގޮތް ބެލުމަށް ނުވާ މި މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުގައި އަލުން ހިނގާ އަދަށް އަދަދަށް ކުރިޔަށްގެންދާ މައްސަލަ ހިނގާ މައްސަލަ ޝަރީޢަތް ގެނައުމުން މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ

-5.2 ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާއަކީ ކުރި ނުދައްކައިގެން އެއްބަސްވުން ބާޠިލްކޮށް ބަދަލު ހޯދުމަށް އަޅުއްވުމަށް ހުށަހެޅި މައްސަލައިއާއި ދަޢުވާގެ ސިފައަށް ބަލާއިރު އެގޮތަށް އެއްބަސްވާވަނީ، ދަޢުވާ ހުށަހެޅި ފަރާތް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތާއި ދެފަރާތުގެ މެދުގައި ވަކިވެފައިވާ ވިޔަފާރީގެ ބޭނުމަށް ކުރި ތަފާސްހިސާބުގެ ވަގުތު ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެ ވިޔަފާރި ކުރިއަށްގެންދިއުމުގެ ފުރުޞަތު ނުދިނުމުން، އެއާ އެއްގޮތަށް 2 ފަރާތުގެ ދެމެދު ދަޢުވާ ފަރާތުން، އަދި އެ ވިޔަފާރީ ފަރާތްތަކުގެ ސަބަބުން ސަރުކާރަށް ހުށަހެޅުމުން ވެސް އެކަމަށް ރިޢާޔަތް ނުކުރެވޭ މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ

-5.3 ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ކުއްޔަށް ހިފާފައިވާ ބަހަށް ގޮތެއްގެ ގޮތުން 2.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ދަޢުވާކުރުމަށް ޢިނާޔަތްތަކަށް ނިސްބަތްވާ ބަޔަކު އަޅުއްވުމަށް ނަގާ ދިނުމަށް ކުރިއެއްގައި، މި ދަޢުވާގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ބަހަށް ކުރިއެވާ މަސައްކަތް ވާހަކަ ބަލާކުރުމުން ސަރުކާރުގެ މަޤްޞަދުގައި ދައްކަމުން

ވެސް އެކަމަށް ރިއާޔަތްނުކުރައްވާ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތަށް އަންޖަސްޓް އެންރިޗްމަންޓް އެއް ލިބިގެންދާފަދަ ގޮތަކަށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

-5.4 ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޚަރަދު އަންދާޒާކުރާ ތަފްޞީލު ކޮށްފައިވާ ގޮތް ދެނެގަނެ އަދަދުގެ ކުރިމަތިންޖެހުނުކަމައި ސިވިލް ކޯޑުގެ އަދާކުރުމުގެ ކުއްޔަށް ހިފާފައިވާ ބަޔަން ގުޅޭސިފަކުރުމުގެ އަގާބެހޭ އެސެސްމަންޓްގައި ހުރިމަސް ސަރުކާރުގައި އެކުރު ނަމަވެސް އެކަމަށް އެއްވެސް ފާރާވަރުގެ ނަބަރުއަރާ، އެއްވެސް ޖަވާބެއްނުދީ، އަވަސް އަރުވާލައިގެން، މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށްބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

-5.5 ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް މި މައްސަލާގައި ދެވަބަ ބަރާބަރު ހުށަހަޅުއްވާފައި، މިނިވަން ފަރާތެއް ދުރުވެރިކަން އިންވެސްޓްމަންޓްގެ ޚަރަދު ތަފްޞީލުކޮށް ގަތާ އޮޑިޓް ކުރަމުންގެންދާކަމާއި، އެކަން ނިމުމުން ޝަރީޢަތަށް އެ ރިޕޯޓް ހުށަހެޅުމަށް ބޭނުންވާކަމަށް ދަންނަވާފައިވީނަމަވެސް، އެ ފުރުސަތުދީފައެއްވެސް ނުވި އަދި ހެކި ހުށަހެޅުމުގެފުރުސަތެއްވެސް ފުރުސަތުނުދީ މި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

-5.6 ކުރީގެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތަށް ޑިޕޮސިޓް ދައްކާފައިވާ ކަން އެއްބަސްވުމުން އެނގޭއިރު، އެއްބަސްވުން ބާތިލުވެއްޖެކަމަށް ނިންމިއިރު، ދައްކާފައިވާ ޑިޕޮސިޓް ފައިސާ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއިން އުނި ނުކޮށް ފައިސާދައްކަންޖެހޭ މިންވަރަށް ޝަރީޢަތުން ހިސާބުކޮށްފައިވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

-5.7 މި މައްސަލާގައި ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެގޮތުގައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރަން ނަގާފައިވާ އަދަދު ކުރީ ދައްކަން ލިބޭ 8 ދުވަސް އުޅުނުކުރެވުމަށްފަހު މަހުގެ ޑިލޭ 22 ދުވަހަށް ނަގާފައިވާއިރު، އެފަދައިން ނަގާފައިވާނީ ޝަރީޢަތުގެ ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ގެއްލުނުދުވަސް 22 ދުވަހުގެ ޖުމްލަ

ގެއްލުމުގެ ބަދަލަށް ދެއްކިފައިވާ ފައިސާ ދައްކަން ކަނޑައެޅި ފައިސާގެ ތެރެއިން އުނި ނުކޮށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާގެ މިންވަރު ކަނޑައަޅާ މައްސަލަ ނިންމާފައިވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއި

-5.8 އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރަން ދިން ނޯޓިސް [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރި އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުރި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 5 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނިކޮށް، [illegible] [illegible] ދުވާލަކު 1000 ރުފިޔާގެ [illegible] ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގާފައިވާކަމާއި، [illegible] ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގާފައިވުމުން [illegible] ކުރި [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެގޮތުގެ މަތިން އެއްބަސްވުމުގެ އެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ބުނެ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށްފައިވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއި

-5.9 އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު [illegible] ބުނާ އަމަލަކީ އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމާފައިވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން

6. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު : 582/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާއި، އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ގުޅިގެން މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފައިސާތަކުން ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

7. ދަށު ކޯޓުތަކުން ޖިނާއީމައްސަލަތަކުގެ ނިންމުންތަކަށް އިސްތިއުނާފު ކުރެވޭނީ ޝަރީޢަތުގެ ފިޔަވަޅުތަކުގައި، އިސްތިއުނާފު ކުރަން ހުށަހަޅާ ބުރުވާ ނުވަތަ ނިންމުން ބާތިލުކުރުމުގައިވެސް ޤާނޫނާ ޚިލާފުކަމަށް ޤާނޫނީއުޞޫލުތަކުން ސަބަބުތަކެއް ހުރުން ނުވަތަ ޤާނޫނު ތަޢާރުޟު ކުރުމުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގައި ކުށެއް ހިނގާފައިވާ ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭން ކަންކަން ހުރުން ހިމެނޭކަން އެނގެން އޮތެވެ.[1]

8. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2262/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި ކޯޓުން ބޭނުން މައްސަލަ ޙައްލުކުރުމަށް ގޮތަކަށް އެއްބަސްވެފައިވާކަމަށް ބުނެ ދައުވާ އަނބުރާ ގެންދިއުމުން، ދެން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި މިވާ މައްސަލާގައި އަދި ދައުވާ އުފުލުމީ އެއްބަސްވުމަކީ ގޮތަށް އަމަލުކުރުމުގެ ބިލްޑަރުގައި ކަން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2262/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، އަދި އެގޮތަށް އެއްބަސްވުމެއް ވެފައިވާތީއާއި، އެ އެއްބަސްވުމަށް އަމަލުކުރުމަށްފަހު ޝަރުތާ ނުލާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް މިވާ މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުގައި އަލުން ހިނގާ އަވަސް އަވަހަށް ކުރިޔަށްދާނެކަން މައްސަލަ މުޅިން ގޮތުން ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ޙުކުމްކޮށް ނުކުތާއަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވައިން،

ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2262/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާ ގެ ޙުކުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ

"ކުރެސްޓް ޕްރޮޕަޓީޒް ލިމިޓެޑްގެ މައްޗަށް ގ. ވިލާ / ވެލި، އަބްދުލް ނަޞީރު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A055899) ހުށަހަޅާފައިވާ ފައިސާ ހޯދުމުގެ މިމައްސަލަ ކޯޓުން ބޭރުގައި ވަކި ގޮތަކަށް ފައިސާ ދައްކާ ކޮށްދިނުމުން ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވަކިގޮތަކަށް އެއްބަސްވެވިފައިވާތީ، ކޯޓުން

---

[1] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 43 ވަނަ މާއްދާ

ޤާނޫނުގައި އެއްބަސްވުމުން ގޮތަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ލިބިގެން ގޮތުގެމަތިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި 08 އޮގަސްޓު 2017 ވަނަ ދުވަހުގެ ގ. [illegible] / [illegible]."

މިފަދައިން ޙުކުމް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތާއި [illegible] [illegible] ފަރާތުގެ [illegible].

9. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2 [illegible]

ހުށަހެޅިކަމަށް ބުނިނަމަވެސް، އެފަދަ ޕްރޮޖެކްޓެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅިކަން އަދި އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން އެފަދަ ޕްރޮޖެކްޓެއް ޤަބޫލުކުރިކަން އެނގޭނެފަދަ އެއްވެސް ހެއްކެއް ޤަރީނާއެއް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި މިވާ މައްސަލައިގެ ހުށަހަޅާފައިވާކަން އެނގެން ނެތެވެ. އަދި އެފަދަ ޕްރޮޖެކްޓެއް ހުށަހެޅިކަމާއި ޤާނޫނު ހުރިކަން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކުރުމަކީ އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުގެ ޒިންމާއެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް [illegible] ސާބިތުކޮށް ދިނުމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އެއްވެސް ހެއްކެއް އަދި ޤަރީނާއެއް ވެސް ހުށަހަޅާފައިވާކަން އެނގެން ނެތެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން، އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުން ހުށަހެޅި ޕްރޮޖެކްޓް އަކަށް ސިވިލް ކޯޓުން [illegible] [illegible] މައްސަލަ ނިންމަވާފައިވާކަމަށް ބުނެވޭނެ ހަމައެއް އޮތްކަމަކަށް ނުފެނެއެވެ.

10. ކުއްޔަށް ހިފާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] 2.5 މިލިއަން ރުފިޔާ [illegible] އިންވެސްޓްކުރުން [illegible] [illegible] [illegible] ނޯޓިސް ދީފައިވާކަމާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދެއްކުމުން ވެސް އެކަމަށް [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] އެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސިޓީ [illegible] [illegible] ކުއްޔަށް ހިފާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގައި [illegible] ނަމަވެސް [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] އަވަސް [illegible] މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible]

ނުދާތީ، އެއްބަސްވުން ބާތިލުކޮށްފައިވަނީ އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި [illegible] [illegible] ނަސީބު ކުއްޔަށްދީފައިވާ ތަން [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައްކަންޖެހޭ އެންމެހާ ފައިސާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] [illegible] ގޮތުން [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

11. އެގޮތުން އެއްބަސްވުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގައި

"ކުއްޔަށް [illegible] އިމާރާތުގެ [illegible] ޖީއެސްޓީ [illegible] 100000.00 (އެއްލައްކަ ރުފިޔާ) އެވެ. ނަމަވެސް މި އެއްބަސްވުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ކުއްޔަށް [illegible] އިމާރާތުގެ [illegible] ޖީއެސްޓީ [illegible] 08 ވަނަ ދުވަހުގެ ކުރިން ކުއްޔަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައްކަންވާނެއެވެ. [illegible] ކުއްޔަށް [illegible] 07 [illegible].

12. އެފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުއްޔަށް ހިފައިވާ އިމާރާތުގެ ކުލި ދެއްކުމާ ގުޅޭގޮތުން [illegible] ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible] އޮތްކަން އެނގެން ނެތެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުން ކުލި ދައްކަންޖެހެނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ކުލި [illegible] [illegible] [illegible] ނޫންކަން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް ކުއްޔަށް [illegible] އިމާރާތުގެ ކުލި [illegible] [illegible]

13. ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ޤާނޫނުގެ[2] 5 ވަނަ [illegible] (ނ) ގައި "[illegible] ނިންމުމުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[2] ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010

(ރ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ "މައްސަލައި ގެ ހުށަހެޅިފައިވާ ހުއްޖާއި ފާރިނާ" ކަމަށް އެނގެން އޮތުމެވެ.

14. އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި މިވާ މައްސަލާގައި ޖަވާބާ ބަޔާނާއި ހުށަހެޅުމުގައި، މިނިވަން ފަރާތެއް މެދުވެރިކޮށް އިންވެސްޓްމަންޓްގެ ޚަރަދު ތަފްސީލުތައް ހާމަ ކުރުމަށް ކަރުދާސްތަކުގައި، އެކަން ނިމުނުން ސަރީޙަކޮށް އެ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުމަށް ބޭނުންވާކަމަށް ދަންނަވާފައިވަނިކޮށް، އެ ފުރުޞަތު ދިނުން ނުދީ އަދި ހަމަ ހުށަހެޅުމަށްވެސް ފުރުޞަތުނުދީ މި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އިސްތިއުނާފު ނުކުތާ މައްސަލާގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތަށް ބަލާލުމުން، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ މައްސަލައަކީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުރަން ޖިނާއީ ޢިމާރާތުގެ ކަމާ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަކަށްވާއިރު، މިނިވަން ފަރާތެއް މެދުވެރިކޮށް އިންވެސްޓްމަންޓްގެ ޚަރަދުގެ ތަފްސީލު ކުރުމަށް އެދިގެން ހަމަ އެކަން ސަރީޙަކޮށް ބުނެފައިނުވާތީ ސަބަބުން މިމައްސަލައިގައި އެޅިދާނެކަން އޮޅުން ނުދެކެމެވެ. އަދި މިމައްސަލައަކީ އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތާ ދުވަހު ފަރާތާ ކުރިން އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް ކުރީ ނުދައްކާތީ އެކަށީ ޚިލާފުވެގެން ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައެއްކަން ދަލީލުތަކުން ބެލުން އެނގެން އޮންނާތީއެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމަށް ބެލުމުން ބިލުގެ ކުރީ ދައްކާލުމުގައި ކުރިންގެ [illegible] [illegible] [illegible] ޚަރަދު ކުރިން އުސޫލުތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްގޮތަށް [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ ހިމެނޭގޮތުގައި ނެތުމެވެ.

15. ކުރީގެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތަށް [illegible] ދައްކާފައިވާ ކަން އެއްބަސްވުމުން އެނގޭއިރު، އެއްބަސްވުން [illegible] [illegible] ދައްކާފައިވާ [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއިން އުނި ނުކުތާ ފައިސާދައްކަންޖެހޭ މިންވަރު ސަރީޙަކޮށް ހިސާބުކޮށްފައިވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި މިވާ މައްސަލައަކީ،

އެއްބަސްވުމާއެއްގޮތަށް ކުލި ދައްކަމުން ނުދާތީ ކުލި ހޯދުމަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައެއްކަން އެނގެން އޮންނައިރު، އިސްތިއުމާރުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުމާރުކުރުވާ ފަރާތާދެމެދު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން، އިސްތިއުމާރުކުރާ ފަރާތުން ކުއްޔަށް ހިފާފައިވާ ރަށަށް ދައްކަންޖެހޭ ކުލިން ޑިޕޮޒިޓް ފައިސާ އުނިކުރެވޭނެ ގޮތެއް އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނެތެވެ. އެހެންކަމުން ސިވިލް ކޯޓުން ކުލި ނަގައިދިނުމުގައި ޑިޕޮޒިޓް ފައިސާއިން އިސްތިއުމާރުކުރާ ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭ ކުލީގެ ފައިސާ އުނިނުކޮށް ކުލީގެ ފައިސާ ދައްކަންޖެހޭ މިންވަރު ސަބީލަކުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަނޑައެޅުން ޝާމިލްކުރަންޖެހޭ ކަމަކަށް ނުފެނެއެވެ. އަދި ކުލީގެ ފައިސާ ނަގައިދޭނެއިރު ޑިޕޮޒިޓް ފައިސާއިން އުނިކޮށް [illegible] އިސްތިއުމާރުކުރާ ފަރާތުން ސިވިލްކޯޓުގައި އެދިފައިވާކަން ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔުންތަކުން އެނގެން ނެތެވެ.

16. އިސްތިއުމާރުކުރުވާ ފަރާތަށް ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި 22 ދުވަހަށްވާ ކުލި ނަގާދީފައިވާކަމަށާއި، އަދި އެކަން ޝަރީޢަތުގެ ސަމާލުކަމަށް [illegible] ގެއްލުމުގެ ބަދަލު [illegible] ކުލި [illegible] އިސްތިއުމާރުކުރުވާ ފަރާތުން [illegible] 7 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] 08 ވަނަ ދުވަހުގެ ކުރިން [illegible] އިސްތިއުމާރުކުރުވާ ފަރާތުން [illegible]

ކަމުގައިވިޔަސް، އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް ކުރި އަދާކުރުމުން ނުދިއުމަކީ އެސަބަބަށްޓަކައި އެއްބަސްވުން ތާއީދުކުރުމުން ސަބަބެއްނެތް. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާފަރާތުން ކުރި ދެއްކުން ވަސީލަތަށް އެ ބާރުއަޅާ އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން ދަޢުވާ ކޮށްފައިވާ ނުލިބުނުކަމުގައި، އަދި ސިވިލް ކޯޓުން އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތަށް ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ފައިސާ އެއް ނަގައިދިނުމަށްވާކަމަށް ނިންމައިފައެވެ.

17. އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވެ ކުރިއަށް ބޭނުން އަދާކުރާ އެއްބަސްވުމުގެ އަގުން ބައިވެރިވާ ފޮނުވައި ކުރިއަށްދާނަމަ ނުވަތަ ފާސްކުރުން ބަލައިގަތުން ބޭނުން ކުރަނިވިކަމަށްވާނަމަ، ބަލައިގަތުން އެކަން އެއްވެސް ވަރަކަށް ނުބާނާ އަދާނުކުރަނީ މިންވަރުގައިވެސް ކަމަށް ބޭނުން ހުރަހެއް ނުކުރާއިރު ދިފާޢުކުރުމަށްވެސް، އެދިފައިވާ ގެއްލުން ހުށަހެޅި ސަބަބުތަކުގެ ބަދަލުގައި ވަކިވަކިން ބަލާއިރު ނުވަތަ ދިފާޢުކުރަމުންދާކަމަށް ބަލާފައި، ކޯޓުން ބޭނުންކުރާނީ ބަލައިގަތުން ބޭނުންކުރުމުގައި ކަނޑައަޅާ އުސޫލުގައިވެސް، ގެއްލުމުގެ ހިސާބު ބަލައިގަތުން ބަދަލުގައި ހިނގާ ކަމަކީ ބަލައިގަތްކަމަށް ނުވަތަ ސާބިތުކުރުމަށް ކުރިއާއި ފަރާތް ޙާލަތުގައި ދިފާޢުކުރަމުންދާކަމަށްވެ. އެހެންކަމުން އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ގެއްލުން ދިފާޢުކުރުމާ ބަލައިގަތުމަށް ދެވޭނެ ސާބިތުކުރުން ބަލައިދޭ ކަމަށްވެސް ސާބިތުކޮށްދެއްވަމުގައި އިސްތިއުނާފު ކަމާ ގެއްލުމުގެ ދިފާޢުކުރުމަށް އަދިވެސް ބަލައިގަނެވޭނެ، އިސްތިއުނާފު ކަމާ ގެއްލުމުން އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވެ ދޭތެރޭގައި ކުރި ކަމެއްގެ ނުވަތަ ދަރަޖާ ބަލައިގަތުން ސާބިތުކުރުން ޖަހާ ވީނަމަ ހުރެއްވި އިސްތިއުނާފުކުރި ގެއްލުން ދެއްކިގެން ނުވެއެވެ.

18. އެހެންކަމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 582/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާގެ އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ކަނޑައެޅި ބަލައިގަތް ޤަރާރުގެ ގެއްލުން ދިފާޢުކުރުމާ ނުލިބޭކަމުގެ ބަލައިގަތް ހުކުމް އެ ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމް ބަދަލު ކުރަންޖެހޭ ސަބަބެއް އަދި ވީނަމަ ސަބަބެއް ވެސް ކަމަށް ނިންމައިފީމެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، [illegible] ބަޔާންކުރެވުނު ސަބަބުތަކަށް [illegible] މަތިން ކުރުމާއެކު ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 582/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކުރައްވާފައިވާ ހުކުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭފަދަ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މިޤަޟިއްޔާ ބެލި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާގުން ހުކުމްކުރައްވައިފީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ސަމީރު